

इच्छाकामना गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड ७

संख्या १४

मिति २०८०।०६।०५

भाग-२

इच्छाकामना गाउँपालिका

इच्छाकामना आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि,
२०८०

इच्छाकामना गाउँपालिका

कुरिनटार चितवन

इच्छाकामना आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८०

कार्यपालिका बाट पारित मिति :- २०८०/०६/०५

इच्छाकामना गाउँपालिकाभित्र स्वास्थ्य सेवाबाट कुनैपनि नागरिक बञ्चित हुने अवस्था आउन नदिन उपलब्ध स्रोत र साधनको समुचित प्रयोग गर्दै नेपालको संविधानले स्थानीय तहलाई प्रत्याभूत गरेको स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकारलाई कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाबाट उपलब्ध हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवा लगायतको स्वास्थ्य सेवालाई सहज प्रभावकारी, व्यवस्थित र गुणस्तरीय बनाउन गाउँपालिकाले स्थापना गरेको आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गठन तथा काम कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी विधि निर्धारण गरी अस्पताललाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालनको लागि कार्यविधि जारी गर्न वाञ्छनीय भएकोले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (२) बमोजिम इच्छाकामना गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको मिति २०८०/०५/०५ गतेको बैठकले यो कार्यविधि स्वीकृत गरी लागु गरेको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः(क) यस कार्यविधिको नाम "इच्छाकामना आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८०" रहेको छ ।
(ख) यो कार्यविधि गाउँकार्यपालिकाबाट पारित भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिदेखि लागु हुनेछ ।
२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:
 - (क) "अध्यक्ष" भन्नाले इच्छाकामना गाउँपालिका अध्यक्ष सम्झनु पर्दछ ।
 - (ख) "उपाध्यक्ष" भन्नाले इच्छाकामना गाउँपालिका उपाध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ग) "अस्पताल" भन्नाले इच्छाकामना गाउँपालिकाले सञ्चालन गरेको आधारभूत अस्पताललाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (घ) "अस्पताल प्रमुख" भन्नाले नगर अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सकहरू मध्ये सबैभन्दा जेष्ठ कर्मचारीलाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ङ) "कार्यपालिका" भन्नाले इच्छाकामना गाउँपालिकाको गाउँकार्यपालिका सम्झनु पर्दछ ।
 - (च) "कार्यविधि" भन्नाले इच्छाकामना आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८० सम्झनु पर्दछ ।
 - (छ) "चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मी" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न प्रचलित कानून बमोजिम सम्बन्धित परिषद्बाट अनमति प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।
 - (ज) "गाउँपालिका" भन्नाले इच्छाकामना गाउँपालिका सम्झनु पर्दछ ।
 - (झ) "गाउँपालिका क्षेत्र" भन्नाले इच्छाकामना गाउँपालिकाको भू-भाग सम्झनु पर्दछ ।

- (अ) "पदाधिकारी" भन्नाले व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष, उपाध्यक्ष र सदस्य लगायतका पदाधिकारीलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ट) "शाखा" भन्नाले इच्छाकामना गाउँपालिका कार्यालयको स्वास्थ्य शाखा सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) "समिति" भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठित अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद-२

अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गठन

३. समितिको गठन : (१) अस्पतालको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि देहाय बमोजिमको एक संचालन तथा व्यवस्थापन समिति हुनेछ ।

(क) गाउँपालिका अध्यक्ष	- अध्यक्ष
(ख) गाउँपालिका उपाध्यक्ष	- उपाध्यक्ष
(ग) गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
(घ) गाउँपालिकाको सामाजिक विकास समिति संयोजक	- सदस्य
(ङ) अस्पताल रहेको वडाको अध्यक्ष	- सदस्य
(च) स्वास्थ्य क्षेत्रमा कृयाशिल स्थानीय स्वास्थ्य क्षेत्रको विज्ञ मध्ये कार्यपालिकाले तोकेको कम्तिमा एक महिला सहित दुई जना	- सदस्य
(छ) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	- सदस्य
(ज) अस्पताल प्रमुख	- सदस्य सचिव

(२) समितिले आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य क्षेत्रका विषय विज्ञ, प्राविधिक, जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीलाई बैठकमा आमन्त्रित गर्न सक्नेछ ।

(३) निर्वाचित पदाधिकारीहरूको पदावधि निर्वाचित भई सो पदमा बहाल रहेसम्म र दफा ३ को उपदफा(१) को खण्ड(च) बमोजिमका पदाधिकारीहरूको पदावधि मनोनयन भएको मितिले ३ वर्षको हुनेछ। खण्ड(च) बमोजिमको मनोनयन भएको सदस्यको पदावधि समाप्त भएपछि थप एक कार्यकालको लागि पुन मनोनयन हुन सक्नेछ ।

(४) सदस्यको पद रिक्त हुने : देहायको अवस्थामा मनोनित सदस्यहरूको पद रिक्त हुनेछ:

- (क) मृत्यु भएमा ।
- (ख) राजीनामा दिएमा ।
- (ग) बिना सूचना लगातार तीनपटक समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा ।
- (घ) फौजदारी अभियोग प्रमाणित भएमा ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाको अहित हुने काम गरेको प्रमाणीत भएमा ।

(५) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।

- (क) नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र न्यूनतम सेवा मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गराउने।
- (ख) अस्पतालबाट गुणस्तरीय, प्रभावकारी एवं दीगो सेवा प्रवाहको लागि स्वास्थ्य संस्थाको उन्न विकासको सन्दर्भमा आवश्यक नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा र निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने।

- (ग) अस्पतालको नियमित सञ्चालन र व्यवस्थापनको लागि आवश्यक स्रोत साधन जुटाउन वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने ।
- (घ) अस्पतालबाट प्रवाह भएका सेवाहरूको नियमित अनुगमन र समीक्षा गरी सेवाको निरन्तरता र गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न आवश्यक निर्णय लिने ।
- (ङ) स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितताको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।
- (च) अस्पतालमा कार्यरत जनशक्तिको उपलब्धता, क्षमता विकास र एवं वृत्ति विकासको लागि आवश्यक कार्य गर्ने । अस्पतालको जनशक्तिको सेवा, शर्त, पारिश्रमिक र अन्य सुविधाहरूका सम्बन्धमा कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्न
- (छ) सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुच र उपलब्धता सुनिश्चित गराउनका लागि आवश्यक मानव स्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने तथा सेवा प्रदायक र स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई सहज रूपमा कार्य गर्न अनुकूल तथा सुरक्षित वातावरण सृजना गर्ने र उच्च कार्य सम्पादनका लागि प्रोत्साहित गर्ने ।
- (ज) स्वास्थ्य सेवाको पहुचबाट वञ्चित स्थानीय समुदायलाई स्वास्थ्य सेवाको पहुचको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।
- (झ) अल्पसंख्यक, आदिवासी जनजाति, ज्येष्ठ नागरिक, विपन्न वर्ग, अपाङ्गता भएका, बालबालिका, किशोर किशोरी, महिला समूह समेतलाई मध्यनजर राखी अस्पतालको प्राथमिकता र योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ञ) स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम, खोप कार्यक्रम, बाल स्वास्थ्य तथा मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम जस्ता राष्ट्रिय अभियान तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।
- (ट) अति विपन्न, असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई निशुल्क वा सहूलियतपूर्ण स्वास्थ्य सेवाप्रदान गर्न आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।
- (ठ) अस्पतालको भौतिक सम्पत्तिको एकिन तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने एवं सम्पत्तिको संरक्षण तथा मर्मत सम्भारको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ड) अस्पतालबाट दिईने सेवाको लक्ष्य अनुसार प्रगति भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
- (ढ) भौगोलिक कार्यक्षेत्र भित्रको स्वास्थ्य समस्या र आवश्यकताको विश्लेषण गरी तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने ।
- (ण) स्वास्थ्य सेवामा अनुशासन, जन सहभागिता र सामाजिक जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्ने, सेवाग्राही मैत्री स्वास्थ्य सेवालार्ई सदृढीकरण गर्न सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने ।
- (त) विद्युतीय स्वास्थ्यको अवधारणा कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिका अन्तर्गतका सामाजिक विकास समिति र स्वास्थ्य शाखासंग आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- (थ) अधिल्लो बैठकले गरेका निर्णयहरूको कार्यान्वयनको स्थितिबारे पुनरावलोकन गरी जनस्वास्थ्यका कार्यक्रम तथा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन आदिमा आएका समस्या समाधान गर्न पहल गर्ने र समाधान हुन नसकेका समस्याहरू समाधानका लागि नगरपालिका तथा सम्बन्धित निकायलाई पठाउने ।

- (द) अस्पतालले लिने सेवा शुल्क निर्धारण गर्नका लागि कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्ने ।
- (ध) अस्पतालको विकासका लागि आर्थिक तथा अन्य सहयोग जुटाउन सम्बन्धित निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- (न) अस्पताल सञ्चालनको लागि गाउँपालिकाले दिएका निर्देशनहरू र स्वीकृत कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- (प) अस्पतालबाट सेवा प्रवाहको क्रममा आएका गुनासाहरूको उचित सम्बोधन र व्यवस्थापन गर्ने ।
- (फ) अस्पतालको मासिक प्रगति प्रतिवेदन हरेक महिना HMIS अनुसार तयार गर्न लगाई DHIS-२ मा तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्न लगाउने ।
- (ब) नेपालको संविधान स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, स्थानीय स्वास्थ्य ऐन लगायत प्रचलित कानून र नीति बमोजिम स्वास्थ्य सम्बन्धी स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकारहरू कार्यान्वयनका लागि व्यवस्थापन, समन्वय र सहयोग गर्ने ।
- (भ) संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले चलाएका स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम तथा अभियानहरू व्यवस्थित रूपले सञ्चालन गराउने ।
- (म) गाउँपालिकाले तोके बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(६) समितिको बैठक र सञ्चालन विधि:

- (क) समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य सचिवले कम्तिमा दुई महिनाको एक पटक समितिको बैठक बोलाउनु पुग्नेछ । तर, आवश्यकता अनुसार जुनसुकै अवस्थामा पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।
- (ख) समितिको अध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक बस्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक सञ्चालन हुनेछ ।
- (ग) समितिका सदस्यहरूको बहुमतको उपस्थिति भएमा बैठकको गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (घ) समितिको निर्णय उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतबाट हुनेछ । कुनै विषयमा मत विभाजन भई बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिन पाउनेछ । तर आमन्त्रित सदस्यले मतदानमा भाग लिन पाउने छैन ।
- (ङ) बैठकको निर्णय अध्यक्षले प्रमाणीकरण गरेपछि सदस्य सचिवले प्रमाणित प्रति अन्य सदस्यलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (च) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गर्नेछ ।

परिच्छेद- ३

बजेट तर्जुमा कोष सञ्चालन तथा लेखा परीक्षण

४. आयव्यय तयार गरी पेश गर्ने : (१) अस्पतालले प्रत्येक वर्ष आगामी वर्षको आयव्ययको हिसाब गरी समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ। समितिले सो बजेट स्वीकृतीको लागि गाउँसभामा पेश गर्नेछ ।
- (२) समितिले बजेट स्वीकृतीको लागि गाउँसभामा पेश गर्दा शिर्षकगत रूपमा बजेट तयार गरी पेश गर्न पर्नेछ ।
- (३) गाउँसभाबाट बजेट स्वीकृत भएपछि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले अस्पताल प्रमुखलाई खर्च गर्ने अख्तियारी दिनेछ ।
- (४) गाउँसभाले स्वीकृत गरेको बजेटले कुनै शिर्षकमा नपुग भएको र कुनै शिर्षकमा बचत हुने अवस्था भएमा समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले निर्णय गरी रकममान्तर गर्न सक्नेछ। तर यसरी रकमान्तर गर्दा जुन शिर्षकमा रकमान्तर गर्ने सो शिर्षकमा विनियोजित बजेटको पच्चिस प्रतिशत भन्दा बढी रकम रकमान्तर गरीने छैन ।
५. अस्पतालको कोष : (१) इच्छाकामना आधारभूत अस्पतालको नाममा छुट्टै कोष रहनेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू जम्मा हुन सक्नेछन र अस्पतालको खर्च सोही कोषबाट व्यहोरिनेछ ।
- (क) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम ।
- (ख) गाउँपालिकाबाट प्राप्त रकम ।
- (ग) अस्पतालले उपलब्ध गराउने सेवा वापत प्राप्त आम्दानी वा स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमबाट प्राप्त रकम ।
- (घ) वैदेशीक अनुदान, विदेशी कुनै व्यक्ति, संघसंस्थाबाट प्राप्त रकम ।
- (ङ) स्वदेशी कुनै व्यक्ति, संघसंस्थाबाट प्राप्त रकम ।
- (च) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।
- (३) उपनियम (२) को खण्ड (घ) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु भन्दा अगाडि प्रचलित कानून बमोजिम स्विकृति लिनु पर्नेछ ।
- (४) अस्पताललाई प्राप्त हुने सबै प्रकारका आम्दानी उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा जम्मा गरी सम्पूर्ण खर्च समितिको निर्णय अनुसार सोही कोषबाट हुनेछ। यस उपदफामा जुनसुकै कुरा उल्लेख भएतापनि अनुसूची—१ बमोजिमका खर्चहरूको लागि समितिको निर्णय आवश्यक पर्नेछैन ।
- (५) समितिले अस्पतालको नियमित स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र जनस्वास्थ्यका प्रचलित मापदण्ड एवं मूल्य मान्यताको प्रतिकुल नहुने कुराको सुनिश्चित गरी आन्तरिक स्रोत साधन व्यवस्थापन गर्न अस्पतालको भौतिक सम्पत्तिको सदुपयोग गर्न सक्नेछ ।
६. कोष तथा खाता सञ्चालन: (१) अस्पतालको आयव्यय लेखा दुरुस्त राखको लागि अस्पताल प्रमुख तथा लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट कोषको खाता सञ्चालन हुनेछ। अस्पतालमा लेखाको कर्मचारीको व्यवस्था नहुँदासम्मको लागि समितिले निर्णय गरी तोकीएका २ जना पदाधिकारी वा कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट खाता सञ्चालन हुनेछ ।

- (२) अस्पतालको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको ढाँचा बमोजिम हुनेछ ।
- (३) कोषको खाता सञ्चालन समितिले निर्णय गरे बमोजिम सरकारी कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तिय संस्थामा हुनेछ ।
- (४) अस्पतालको आर्थिक कारोवारको उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता आर्थिक कारोवारको निर्णयकर्ता र सम्बन्धित कोष सञ्चालन गर्न अधिकार प्राप्त कर्मचारीको हुनेछ ।
- (५) अस्पतालको आम्दानी र खर्चको अभिलेख, आम्दानी र खर्च सम्बन्धी कार्यविधि, लेखाको अभिलेखको सिद्धान्त, आर्थिक विवरण तयारी, सम्पत्तिको अभिलेख तथा जिन्सी व्यवस्थापन, आय व्यय तथा सम्पत्तिको विवरण तयारी, आन्तरिक लेखापरीक्षणको सिद्धान्त, बेरुजु अभिलेख, बेरुजु फछ्योट लगायतका विषयहरू प्रचलित आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (६) अस्पताललाई आवश्यक पर्ने निर्माण, मालसामान, परामर्श सेवा र अन्य सेवाको खरिद सम्बन्धी व्यवस्था र खरिद प्रक्रिया सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ बमोजिम हुनेछ ।
७. आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखा परीक्षण: (१) समितिको आय व्ययको लेखा महालेखा परीक्षकको कार्यालयले तोकेको ढाँचा बमोजिम राख्नु पर्नेछ ।
- (२) समितिले तोकिए बमोजिम अस्पतालको आय व्ययको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नेछ ।
- (३) आन्तरिक लेखा परीक्षण नगरपालिकाको आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाबाट र अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट हुनेछ ।
- (४) गाउँपालिकाले जुनसुकै बखत समितिको हिसाब किताब जाँचन वा जँचाउन सक्नेछ ।
- (५) अस्पतालले मासिक प्रगती प्रतिवेदन तयार गरी समितिको बैठकमा पेश गर्नुको साथै एक प्रति प्रगती प्रतिवेदन गाउँपालिकामा समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।
८. आकष्मिक कोषको व्यवस्था (१) विपन्न, असहाय, तथा बेवारीशे बिमारीको उपचारको लागि अस्पतालले एक आकष्मिक कोषको स्थापना गरी सो कोषबाट आवश्यक उपचारको व्यवस्था मिलाउनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा अस्पतालले मासिक आम्दानीको एक निश्चित प्रतिशत रकम जम्मा गर्नेछ । त्यस्तो कोषमा जम्मा गर्ने रकमको प्रतिशत समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन अस्पताल प्रमुख र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखत बाट हुनेछ ।
- (४) त्यस्तो कोषमा जम्मा गर्ने रकम गाउँपालिका वा अन्य निकाय वा संघसंस्था वा सरकार वा व्यक्तिले समेत उपलब्ध गराउन सक्नेछन ।
- (५) असहाय तथा विपन्न परिवारको निशुल्क उपचार गर्दा समितिका अध्यक्षको सिफारिशका आधारमा र बेवारीशे बिमारीको निशुल्क उपचार गर्दा ईलाका प्रहरी कार्यालयको सिफारिशको आधारमा गरिनेछ ।

परिच्छेद-४

जिन्सी मालसामान, औषधी तथा उपकरण व्यवस्थापन

९. जिन्सी व्यवस्थापनः(१) अस्पतालको जिन्सी व्यवस्थापनको लागि महालेखा परीक्षकद्वारा तोकिएको ढाँचामा सामानको आम्दानी तथा खर्च अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (२) जिन्सी खातामा अस्पताल आफैले खरिद गरेका सामान, कुनै संघसंस्थाबाट प्राप्त भएका सामान, दातृनिकाय वा देशबाट वा व्यक्तिबाट प्राप्त सामान तथा संघिय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त भएको सामान आम्दानी बाध्नु पर्नेछ ।
- (३) कुनै संघसंस्थाबाट प्राप्त भएका सामान, दातृ निकाय वा देशबाट वा व्यक्तिबाट प्राप्त सामान तथा संघिय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त भएको सामान आम्दानी बाँधी त्यसपछि बस्ने समितिको बैठकमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (४) अस्पताल प्रमुखले समय समयमा जिन्सी सामानको निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्नु पर्नेछ ।
- (५) वर्षको कम्तीमा एकपटक जिन्सी निरीक्षण गर्न लगाई जिन्सी सामानको अद्यावधिक अवस्थाको बारेमा समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्न लगाउनु पर्नेछ । त्यस्तो प्रतिवेदनको एक प्रति नगरपालिकामा समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।
१०. औषधि खरीद भण्डारण तथा वितरणः(१) गाउँपालिकाबाट निःशुल्क वितरण गर्ने औषधि तथा अस्पताल फार्मसीबाट बिक्री वितरण गर्ने औषधि अपर्याप्त भएमा समितिबाट निर्णय गराई अस्पतालले आवश्यक औषधि आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी प्रचलित कानूनी व्यवस्था अनुसार खरीद गर्न सक्नेछ ।
- (२) अस्पतालले वार्षिक रुपमा आवश्यक पर्ने औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको अनुमान गरी वार्षिक खरीद योजना बनाई समितिबाट स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।
- (३) अस्पतालले निःशुल्क उपलब्ध गराउने औषधी नियमित रुपमा उपलब्धताको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालले अस्पतालमा आउने बिरामीको संख्या तथा रोगको आधारमा औषधीको माग तथा आपूर्तिको नियमित सन्तुलनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (५) औषधी नष्ट हुनबाट बचाउन तथा गुणस्तर कायम गर्न नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार औषधी भण्डारण गर्नु पर्नेछ ।
- (६) औषधी आपूर्ति तथा वितरणलाई पारदर्शी बनाउन अस्पताल प्रमुखले एक जना व्यक्ति तोक्नेछ । निजले खर्च भएर जाने र नजाने जिन्सी सामानको लगत छुट्टा छुट्टै रजिष्टरमा राख्नु पर्नेछ ।
- (७) उपदफा (६) बमोजिम तोकिएको व्यक्तिले नियमित जिन्सी स्रेस्ता मिलाउनु पर्ने र दैनिक औषधीको खपतलाई मौज्जाद दैनिक अभिलेख राख्नु पर्ने साथै उपकरणको विवरण दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।
- (८) प्रेस्कृप्सन अनुसार औषधीको समुचित प्रयोगको लागि सेवाग्राही वा हेरचाह गर्ने व्यक्ति वा औषधी लिन आउने व्यक्तिलाई औषधी दिने व्यक्तिले निम्न बमोजिम जानकारी दिनुपर्नेछ ।
- (क) औषधीको सेवन विधि र मात्रा
- (ख) औषधीको सेवन अवधि

(ग) औषधीबाट हुन सक्ने प्रति असर

(घ) औषधी सेवन अवधिभर अपनाउनु पर्ने सावधानी

(ङ) औषधी सरक्षित राखे स्थान र विधि

(९) औषधी वितरण गर्दा औषधी बिक्री वितरण सम्बन्धी सहिता र औषधी सम्बन्धी प्रचलित कानूनको पालना गर्नु पर्नेछ ।

(१०) अस्पतालले आपूर्ति व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा नियमित रूपमा औषधि उपकरणको विवरण पठाउनु पर्नेछ ।

११. फार्मसी सञ्चालन गर्नेः(१) निःशुल्क औषधि वितरण तथा अस्पतालमा आवश्यक औषधि बिक्री वितरण गर्न अस्पतालले आफ्नै फार्मसी सञ्चालन गर्नेछ ।

(२) फार्मसी मार्फत बिक्री वितरण गर्ने औषधिको व्यवस्थापन अस्पताल आफैले गर्नेछ ।

(३) फार्मसी सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून र फार्मसी सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ५

जनशक्ति व्यवस्थापन

१२. अस्पतालको संगठन संरचना अस्पतालको आफ्नै सङ्गठन संरचना हुनेछ। अस्पतालको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी सोही आधारमा संगठन संरचना तथा दरबन्दी गाउँकार्यपालिकाले स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ ।
१३. कर्मचारी व्यवस्थापन: (१) अस्पतालमा नेपाल सरकार प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाले संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी निर्धारण गरे बमोजिमको दरबन्दी अनुसारको देहाय बमोजिमका कर्मचारीको व्यवस्था हुनेछ ।
- (क) नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सेवाबाट समायोजन भइ आएका स्वास्थ्य जनशक्ति र लोक सेवा आयोगबाट पदपूर्ति हुने स्थायी कर्मचारी ।
- (ख) समितिको निर्णय अनुसार करार सेवामा भर्ना गरिएका कर्मचारी ।
- (ग) छात्रवृत्ति प्राप्त गरी अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले अनिवार्य सेवा गर्नु पर्ने जनशक्ति तथा पूर्ण वा आंशिक रूपमा गाउँपालिकाको सहयोग प्राप्त गरी छात्रवृत्तिमा अध्ययन गरेका विद्यार्थीहरू ।
- (घ) विषय विज्ञको रूपमा वैतनिक वा अवैतनिक स्वेच्छिक सेवा उपलब्ध गराएका व्यक्तिहरू ।
- (ङ) विभिन्न शैक्षिक सस्थाहरूबाट इन्टर्नसिप (OJT) गर्नको लागि आएका विद्यार्थीहरू ।
- (२) अस्पतालको सेवा प्रवाह उपदफा (१) बमोजिमको कर्मचारीबाट गराउन अपुग भएमा अस्पतालले आफ्नै स्रोतबाट वा गाउँपालिका बाट आर्थिक व्यवस्थापन गर्ने गरी समितिको निर्णय बमोजिम नियमानुसार सेवा करारमा थप कर्मचारी नियुक्ती गर्न सक्नेछ ।
- (३) सेवा करार वा करार सेवामा कर्मचारी नियुक्ती गर्दा खुल्ला प्रतिस्पर्धात्मक पद्धति अनुरूप प्रचलित कानून बमोजिमको कार्यविधि अपनाउनु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालमा कार्यरत रहेका उपदफा (२) बमोजिमका कर्मचारीहरूको सेवा शर्त र सुविधा समिति वा गाउँपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- (५) यो कार्यविधि प्रारम्भ हुदाँका वखत अस्पतालमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई अस्पतालको आर्थिक सक्षमता भएको अवस्थामा थप सुविधाको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (६) नियमित बाहेक आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्यकर्मीलाई समितिले निर्णय गरी थप सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (७) अस्पतालको कार्य विस्तार हुँदै गर्दा संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी कायम भएको दरबन्दीको जनशक्तिले नपुग हुने भएमा समितिको सिफारिशमा गाउँकार्यपालिकाले जनशक्तिको दरबन्दी संशोधन गर्नसक्नेछ ।
- (८) गाउँपालिकाले अस्पताललाई आवश्यक पर्ने जनशक्तिको भर्ना र छनौट गरी अस्पताललाई सिफारिस गर्नेछ। यसरी कर्मचारी भर्ना तथा सिफारिश गर्दा गाउँपालिकाले प्रचलित कानून , कार्यविधि बमोजिम प्रतिस्पर्धात्मक तरिकाले गराउनु पर्नेछ ।
- (९) समितिले जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धिको लागि आवश्यकता अनुसार तालिम तथा प्रशिक्षण गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(१०) समितिले सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी स्वास्थ्य संस्थासंगको साझेदारीमा सेवा करार मार्फत पनि जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

१४. अभ्यासकर्ता सम्बन्धी व्यवस्था: अस्पतालमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाह नियमित र प्रभावकारी बनाउन थप जनशक्ति आवश्यक भएमा नेपाल सरकारको छात्रवृत्तिमा अध्ययन गरेका विद्यार्थी तथा न्यूनतम शैक्षिक योग्यता पुगि सम्बन्धित परिषदमादर्ता भएका साथै अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई अस्पतालले प्रचलित कानून बमोजिम अभ्यासकर्ताको रूपमा नियमानुसार काममा लगाउन सक्नेछ ।
१५. कर्मचारी तथा स्वास्थ्यकर्मिहरूको सेवा सुविधा : कर्मचारी तथा स्वास्थ्यकर्मिहरूको सम्पूर्ण सेवा, सुविधा, अतिरिक्त समय, रात्रिकालिन सेवा तथा सट्टा बिदा प्रचलित कानून बमोजिम तथा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।
१६. कर्मचारीलाई थप सुविधा दिन सकिने: (१) समितिले अस्पतालको आर्थिक अवस्थाको विचार गरी कार्यबोझ, कार्य जोखिम, कार्य समय लगायत विविध पक्षको आधारमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई मासिक पारिश्रमीकको अलावा थप सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी उपलब्ध गराउन सक्नेछ । यस्तो सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण नहुदासम्म समितिले निर्णय गरी उपलब्ध गराउन सक्नेछ । थप सुबिधा दिएको आधारमा रकम नपुग भएको भनी कुनै निकायमा थप अनुदान माग गर्न पाईने छैन ।

परिच्छेद-६

सेवा प्रवाह तथा व्यवस्थापन

१७. सेवा व्यवस्थापन (१) अस्पतालमा प्रशासनिक कार्यालय, ओ.पि.डी., प्रयोगशाला, वार्डहरू, इमेरजेन्सी कक्ष, सल्यक्रिया कक्ष, आकस्मिक कक्ष, फार्मसी, क्यान्टिन, सोधपुछ, दर्ता कक्ष, प्रतिक्शालय लगायत प्रचलित मापदण्ड बमोजिम गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नका लागि आवश्यक न्युनतम भौतिक पुर्वाधार, उपकरण तथा जनशक्तिको व्यवस्थापन हुनुपर्नेछ ।
- (२) अस्पतालले बहिरंग विभागमा आउने बिरामीको चापका आधारमा बिरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरू र औषधि कक्षमा छिटोछरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने पर्नेछ ।
- (३) अस्पतालले बहिरंग सेवा प्रदान गर्ने विशेषज्ञ चिकित्सक वा अन्य चिकित्सकहरू उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन, बार र समय) खुल्नेगरी सबैले देखे ठाउँमा राख्नु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालले उपलब्ध गराउने भनिएको विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकबाटै प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (५) बिरामीले आफुले सेवा लिन चाहेको विषयको चिकित्सकबाट सेवा लिन पाउने व्यवस्था सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।
- (६) अस्पतालले चौबिसै घण्टा चिकित्सक तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट आकस्मिक सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (७) बिरामी वा बिरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (८) अस्पतालमा विश्व स्वास्थ्य संगठनले निर्धारण गरेका मापदण्ड बमोजिम संक्रमण रोकथाम र नियन्त्रणको व्यवस्था हुनु पर्नेछ र सोको नियमित र प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (९) सेवाप्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सुरक्षाको लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धको व्यक्तिगत सुरक्षा व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (१०) अस्पतालले नेपाल सरकारबाट सञ्चालित सेवा वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको प्रोटोकल, मापदण्ड, निर्देशिका अनिवार्य रूपमा पालना गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (११) अस्पताल हाताभिन्न सेवाग्राही तथा सेवा प्रदायकका लागि शौचालय र हात धुने ठाउँको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । शौचालय र हात धुने ठाउँमा नियमित रूपमा पानी र साबुन उपलब्धता गराउनु पर्नेछ ।
- (१२) अस्पतालबाट निष्कासन हुने सामान्य तथा स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला प्रकृति अनुसार स्रोतमै अलग अलग छुट्याउने, संकलन, ढुवानी तथा उचित बिसर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (१३) अस्पताल परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरू नियमित रूपमा सफासुगधर राख्नु पर्नेछ ।
- (१४) अस्पतालमा प्रयोग हुने एप्रोन, पन्जा, टोपी, जुत्ता, तन्ना, तकिया, खोल, रुमाल जस्ता लुगा, कपडा धुनका लागि लण्डीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

- (१५) अस्पताल हाताभिन्न खाना पकाउने र खाना खाने अलग अलग ठाउँ सहितको सफा र सुविधायुक्त क्यान्टिनको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (१६) अस्पतालमा बिरामी र अन्य व्यक्तिहरूका लागि चौबिसै घण्टा विश्व स्वास्थ्य संगठनले तोकेअनुरूपको शुद्ध पानी-आपूर्ति हुनु पर्नेछ ।
- (१७) अस्पताल क्षेत्रभिन्न र सबै विभागहरूमा चौबिसै घण्टा विद्युत आपूर्ति र अटोमेटिक व्याकअप सिस्टमको व्यवस्था मिलाइएको हुनु पर्नेछ ।
- (१८) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न असहाय, बेवारिसे बिरामीका लागि कुल शैयाको दश प्रतिशत निःशुल्क उपचार अनिवार्य रूपमा उपलब्ध गराएको हुनु पर्नेछ । अन्यको हकमा जाँच तथा उपचारमा निःशुल्क वा छुट सम्बन्धि व्यवस्था समितिको निर्णय अनुसार हुनेछ ।
- (१९) उपदफा(१८) बमोजिम उपलब्ध गराएको उपचार सेवाको अभिलेख राखी गाउँकार्यपालिकामा वार्षिक रूपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (२०) अस्पतालले प्रयोग गर्ने उपकरण तथा औजारहरू समयमा नै मर्मतको व्यवस्था हुनु पर्नेछ । साथै ठुला र गम्भीर प्रकृतिका औजार उपकरणहरू कम्पनीले निर्दिष्ट गरेको मर्मत अवधि अनुसार मर्मत सम्भार कार्ययोजना बनाई सोही अनुसार मर्मत गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (२१) अस्पतालको भवन, सवारीसाधन, मेसिनरी औजार यन्त्र, उपकरण, विद्युतीय उपकरण र अन्य विद्युतीय उपकरणको नियमित मर्मत संभार गर्ने व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (२२) अस्पतालको वार्ड तथा अन्य उपचार दिने स्थानमा आवश्यकता अनुसार कुरुवा कक्षको प्रबन्ध हुनु पर्नेछ ।
- (२३) आपतकालीन व्यवस्थामा प्रयोग हुने सामग्रीहरूको अलगगै भण्डारण कक्ष हुनुपर्नेछ । यस्तो भण्डारणमा कम्तीमा एक महिनाको लागि अत्यावश्यक सामग्री मौज्जात राख्ने व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (२४) अस्पतालमा सुरक्षा व्यवस्थाका लागि सुरक्षागार्डको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
- (२५) अस्पतालमा विभिन्न शाखा तथा इकाईबाट प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरू गुणस्तरीय रूपमा सञ्चालन गर्न समितिले छुट्टै कार्य सञ्चालन निर्देशिका तयार गरी लागु गर्न सक्नेछ ।
- (२६) अस्पतालको सेवा तथा भौतिक संरचना जेष्ठ नागरिक, बालबालिका र अपाङ्गतामैत्री हुनुपर्नेछ । साथै अस्पतालमा हिलचेयर, टूली, स्टेचर राख्नु पर्नेछ र त्यस्ता सामग्रीहरू सेवाग्राहीले सहज रूपमा देख्ने ठाउँमा राख्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (२७) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन र पूर्वाधार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून, मापदण्ड र प्रोटोकल बमोजिम गर्न पर्नेछ ।
- (२८) अस्पतालले प्रदान गर्ने आकस्मिक स्वस्थ्य सेवाको विवरण, सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मीको जिम्मेवारी र कर्तव्य समेत खुल्ने गरी आकस्मिक उपचार कक्षमा सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नु पर्नेछ ।
- (२९) अस्पतालले प्रदान गरेको सेवामध्ये आधारभुत स्वास्थ्य सेवाभिन्न पर्ने आकस्मिक उपचार निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र आधारभुत सेवा बाहेकका आकस्मिक उपचारको खर्चको व्यवस्थापन स्वास्थ्य बीमा भएको

हकमा सोही बीमाबाट र बीमा नभएको वा बीमा रकमले नपुगेको अवस्थामा सम्बन्धित व्यक्ति, निजको अभिभावक, परिवारका सदस्य, संरक्षक वा संरक्षकत्व गरिरहेको व्यक्तिले व्यहोर्नु पर्नेछ

(३०) अस्पतालमा कसैलाई पनि आकस्मिक उपचार सेवाबाट वञ्चित गरिनेछैन। अति विपन्न, बेवारिसे, तत्काल संरक्षक र अभिभावक नभएका सेवाग्राहीलाई अस्पतालको आकस्मिक उपचार कोषबाट खर्च व्यहोर्ने गरी आकस्मिक सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

१८. एम्बुलेन्स सञ्चालनः(१) अस्पतालले आफ्नै स्रोतबाट/गाउँपालिका बाट वा अन्य संघ संस्थाको सहयोग र साझेदारीमा आवश्यक संख्यामा एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) एम्बुलेन्स सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१९. प्रेषण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) उपचारको लागि आएको बिरामीलाई उपयुक्त कारणले उपचार प्रदान गर्न नसकिने अवस्था भएमा अस्पतालले अस्पतालमा उपलब्ध भएको सेवा प्रदान गरी थप उपचारका लागि तुरुन्त त्यस्तो बिरामीलाई उपचार प्रदान गर्नसक्ने स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्नु पर्नेछ। तर, अस्पतालमा उक्त सेवा, जनशक्ति र उपचार हुन सक्ने अवस्था हुदाँ हुदैँ प्रेषण गर्न पाइने छैन।

(२) अस्पतालले प्रेषण गर्ने संस्थाहरूको पूर्व पहिचान गरी सो को अद्यावधिक सूची राख्नु पर्दछ र प्रेषण गर्दा तत्काल सेवाको सुनिश्चितता गरेर मात्र पठाउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्रेषण गर्दा बिरामीको विवरण प्रेषण भएर जाने अस्पतालमा पहिले नै पठाउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(४) बिरामीलाई अन्य स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्दा अस्पतालले पृष्ठपोषण उल्लेख गरी निर्दिष्ट प्रेषण पुर्जा सहित प्रेषण गरी विवरण अद्यावधिक गरीराख्नु पर्नेछ ।

(५) प्रेषण गर्दा अस्पतालले प्रेषण मापदण्ड बमोजिमका न्यूनतम उपकरण र सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सेवाग्राहीको ईच्छा बमोजिम निजलाई पायक पर्ने वा चाहेको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषणगर्न वाधा पुग्नेछैन ।

(७) प्रेषण गर्दा गर्भवती महिला, गम्भीर अवस्थाका बिरामी र विपन्न नागरिकलाई अस्पतालले एम्बुलेन्स सेवामा सहूलियत प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(८) प्रेषण सेवामा लाग्ने एम्बुलेन्स वा यातायात खर्च सम्बन्धी व्यवस्था समितिले तोकेको मापदण्ड बमोजिम हुनेछ ।

(९) प्रेषण भएका बिरामीको स्वास्थ्य अवस्था हेरी अस्पतालले उपचारमा प्राथमिकिकरण गर्न सक्नेछ।

(१०) अस्पतालमा प्रेषण भइ आएका बिरामीलाई डिस्चार्ज गर्दा प्रेषण फिर्ती पुर्जा सहित डिस्चार्ज गरी सोको विवरण अद्यावधिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

(११) उपदफा (१०) बमोजिम डिस्चार्ज गर्दा बिरामीलाई देहायका विवरणहरू उल्लेख गरी अनुसूची—२ बमोजिमको डिस्चार्ज सारंश दिनपर्नेछ ।

(क) बिरामीको परिचय पत्र नं.

(ख) मुख्य समस्याहरू

- (ग) भौतिक परीक्षण गर्दा प्राप्त रिपोर्टका सारांश
- (घ) तत्काल गरिएको परीक्षणको सारांश
- (ङ) उपचारको क्रममा भेटिएका तथ्य
- (च) उपचारको क्रममा अपनाइएको प्रकृया
- (छ) उपचारको क्रममा अस्पतालमा रहेको अवधि
- (ज) गरिएको उपचारको विवरण
- (झ) डिस्चार्ज हुदाँको अवस्था, सो समयमा दिइएको निर्देशन तथा डाइट, व्यायम, उपचारपद्धति, औषधिको मात्रा, प्रकृया तथा अवधि
- (ञ) पुनः आउनु पर्ने वा नपर्ने जानकारी
- (ट) निदानात्मक जाँचहरूको रिपोर्टको सारांश
- (ठ) अन्य आवश्यक कुराहरू

परिच्छेद-७

अस्पताल प्रमुख सम्बन्धी व्यवस्था

२०. अस्पताल प्रमुखको रूपमा कार्य गर्ने : (१) अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सकहरु मध्ये कार्य अनुभव वा न्यूनतम शैक्षिक योग्यता भन्दा माथिल्लो शैक्षिक योग्यता हासिल गरेको आधारमा सिनियर चिकित्सकले अस्पताल प्रमुखको रूपमा कार्य गर्नेछ।
- (२) स्थायी चिकित्सक कार्यरत भएसम्म करारमा कार्यरत चिकित्सकलाई प्रमुखको रूपमा काममा लगाईने छैन ।
- (३) दुई वा दुई भन्दा बढी चिकित्सक समान तह र सेवा अवधि समान भएका भएमा र दुबिधा उत्पन्न भएमा समितिले निर्णयगरी एक चिकित्सकलाई अस्पताल प्रमुखको जिम्मेवारी तोक्न सक्नेछ।
२१. अस्पताल प्रमुखको काम कर्तव्य र अधिकार: अस्पताल प्रमुखको रूपमा रहेको चिकित्सकको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।
- (१) समितिको अधिनमा रहि नेपाल सरकारबाट जारी गरिएका आधारभूत स्वास्थ्य सेवा तथा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ सेवा प्रवाह गर्न न्यूनतम सेवा मापदण्डलाई कार्यान्वयन गर्ने र अस्पतालको दैनिक सेवा सञ्चालन गर्ने ।
- (२) अस्पताल सञ्चालनका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने ।
- (३) अस्पताल सञ्चालनका लागि वार्षिक बजेट कार्यक्रम तयार गरी समितिमा पेश गर्ने ।
- (४) अस्पतालको गुणस्तर कायम राख, क्षमता अभिवृद्धि गर्न, स्तरउन्नति गर्न तथा अन्य आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।
- (५) अस्पतालको लेखा उत्तरदायी अधिकारीको रूपमा कार्य गर्ने ।
- (६) अस्पतालको आर्थिक नियन्त्रण, जिन्सी व्यवस्थापन, रेखदेख तथा निरीक्षण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- (७) कर्मचारीहरुको बढीमा ३ दिन सम्मको भैपरी आउने बिदा, पर्व बिदा र घर बिदा स्वीकृत गर्ने। सो भन्दा बाहेकका र बढी दिनको बिदा स्वीकृतको लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष सिफारिश गर्ने ।
- (८) तिन दिनसम्मको आफ्नो भैपरी आउने बिदा, पर्व बिदा आफै स्वीकृत गर्ने र सो भन्दा बढीको भैपरी आउने बिदा, पर्व बिदा लिनु पर्ने भएमा वा अन्य बिदा लिनु पर्ने भएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने ।
- (९) कर्मचारीहरुलाई कुनै संघ संस्थाले स्वदेशमा सञ्चालन हुने तालिम, गोष्ठी, सेमिनार तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रममा भाग लिनको लागि माग गरेमा त्यस्ता किसिमका तालिम, गोष्ठी, सेमिनार तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रममा भाग लिन जानको लागि काज स्वीकृत गर्ने र सो को अभिलेख राख्ने। अस्पतालका कर्मचारीले ७ दिन भन्दा बढी समयका तालिम, गोष्ठी, सेमिनार तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रममा भाग लिन जानु पर्ने भएमा काज स्वीकृतको लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष सिफारिस गर्नुपर्नेछ तर अस्पताल प्रमुखको काज स्वीकृत प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले गर्नु पर्नेछ ।
- (११) अस्पताल प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष र अन्य कर्मचारीले अस्पताल प्रमुख समक्ष कार्यसम्पादन करार सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।
- (१२) समितिको सदस्य सचिवको रूपमा कार्य गर्ने ।

परिच्छेद-८

सूचना, अभिलेखीकरण, गुनासो व्यवस्थापन

२२. अस्पताल सूचना प्रणाली: (१) अस्पतालबाट प्रदान गरिएका सेवा सम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरू नियमानुसार अभिलेख व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) अस्पतालले स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी सूचना नगरपालिका, प्रदेश तथा संघको सम्बन्धित निकायमा आवश्यकता अनुसार उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (३) अस्पतालबाट प्रदान भएका सेवा सुविधाहरूको अभिलेखीकरण तथा प्रतिवेदन स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली अनुसार हुनेछ ।
- (४) बिरामीले स्वास्थ्य संस्थाबाट सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने शुल्क, प्रक्रिया तथा अवधि समेत खुलाएको अनसुची—३ बमोजिमको नागरिक बडापत्र अस्पतालको अग्रभागमा देखिने गरी राख्नु पर्नेछ र सोही अनुरूप सेवाहरूको सुनिश्चितता गर्नु पर्नेछ ।
- (५) एम्बुलेन्स, दमकल, प्रहरी जस्ता सेवा लगायतको आकस्मिक सेवाका टेलिफोन नम्बरहरू स्पष्ट देखिने गरी राख्नु पर्नेछ ।
- (६) अस्पतालमा आउने बिरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिने व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (७) अस्पताल भित्र प्रभावकारी सूचना सम्प्रेषणका लागि आन्तरिक टेलिफोनको व्यवस्था साथै आवश्यक आधुनिक संयन्त्रको समुचित व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (८) अस्पतालले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाका बारेमा समय समयमा अस्पतालले जनचेतना मूलक अभियान सञ्चालन गरी जनसमुदायलाई जानकारी गराउनेछ ।
- (९) अस्पतालले स्वास्थ्य सम्बन्धी तथ्याङ्क नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिम नियमित रूपमा स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणालीले तोके बमोजिम प्रेषण तथा DHIS२ मा प्रविष्ट गर्नु पर्नेछ ।
- (१०) अस्पताल वा स्वास्थ्यकर्मीले संकलन गरेको स्वास्थ्य सम्बन्धी व्यक्तिगत सूचना, कागजात, जानकारी, तथ्याङ्क तथा अभिलेखको गोपनीयताको सुनिश्चितता गर्नु अस्पताल तथा स्वास्थ्यकर्मीको जिम्मेवारी हुनेछ ।
२३. गुनासो व्यवस्थापन: (१) अस्पतालले सबैले देखे ठाँउमा सुझाव तथा उजरी पेटीका राख्ने र प्रत्येक हप्ता नियमित रूपमा खोल्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (२) अस्पतालले स्वास्थ्य सेवासम्बन्धी गुनासो, उजुरी र सुझाव संकलन गर्ने र लागि छुट्टै एक अधिकारी तोक्नेछ र त्यसको सम्बोधनको लागि छुट्टै एक अधिकारि तोक्नेछ ।

परिच्छेद-९

विविध

२४. सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था: अस्पतालबाट प्रदान गरिने सेवाको आवश्यक शुल्क समितिले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ। तर निशुल्क भनि तोकिएका सेवाको शुल्क लिन पाइने छैन।

२५. अस्पतालको छापः अस्पतालको सम्पूर्ण कामकारवाहीको निमित्त एउटा छुट्टै छाप हुनेछ। छापको नमूना र आकार अनुसूची ४ मा उल्लेख भएबमोजिम हुनेछ । -
२६. साझेदारी गर्न सक्ने अस्पतालले अस्पतालको सेवालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन अस्पतालको स्तरोन्नती सरसफाई तथा फोहोर व्यवस्थापन, क्यान्टिन, सुरक्षा व्यवस्था, लन्ड्री, एम्बुलेन्स तथा शव बाहन सेवा लगायतका व्यवस्थापन गर्न र विशेषज्ञ सेवा सञ्चालन गर्न समितिको स्वीकृतीमा आवश्यकता अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम सामुदायिक, सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी निकाय वा संस्थासंग सम्झौता वा साझेदारीमा गर्न सक्नेछ ।
२७. बैठक भत्ता समितिका सदस्यहरूले बैठकमा भाग लिए वापतको बैठक भत्ता तथा बैठक सम्बन्धी अन्य खर्च गाउँपालिकाको आर्थिक नियमावली तथा मापदण्ड बमोजिम हुनेछ ।
२८. वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्ने: अस्पतालले वर्षभरिको काम कारवाहीको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको एक महिनाभित्र गाउँपालिका समक्ष पेश गर्न पर्नेछ ।
२९. निर्देशन पालना गर्नु पर्ने: कार्यपालिकाले दिएका निर्देशनहरूको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ। साथै गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले दिएको निर्देशन पालना गर्नु अस्पताल प्रशासनको कर्तव्य हुनेछ ।
३०. गाउँपालिकालाई आर्थिक दायित्व सृजना गर्न नहुने: गाउँपालिकाको स्वीकृति बिना समितिले गाउँपालिकालाई थप आर्थिक भार पर्ने गरी दायित्व सृजना गर्नु हुदैन ।
३१. अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सक्ने : समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकारहरूमध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार अध्यक्ष, उपाध्यक्ष र सदस्य सचिवलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
३२. कार्यविधिको पालना गर्नुपर्ने : यस कार्यविधिको पालना गर्नु गाउँपालिकाद्वारा सञ्चालित अस्पतालको दायित्व हुनेछ ।
३३. व्याख्या गर्ने अधिकार : यस कार्यविधिमा उल्लिखित कुनै प्रावधानको कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भई कार्यान्वयनमा बाधा आई परेमा गाँउकार्यपालिकाले सोको व्याख्या गर्नेछ ।
३४. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषयहरू यसै बमोजिम र यसमा उल्लेख नभएमा विषयहरू प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
३५. संशोधन: यस कार्यविधिमा संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्यपालिकाले आवश्यक संशोधन गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची —१

दफा (५) को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित

इच्छाकामना गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको निर्णय आवश्यक नपर्ने खर्चहरू

(१) साधारण खर्च :

(क) स्वीकृत दरबन्दीमा कार्यरत कर्मचारीहरूको पारिश्रमीक ।

(ख) स्वीकृत दरबन्दीमा कार्यरत कर्मचारीहरूको नियमानुसार पाउने भत्ता ।

(ग) स्वीकृत दरबन्दीमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई समितिले निर्णय गरे अनुसारका विभिन्न किसिमका भत्ताहरू, सुविधा वापतका रकमहरू ।

(घ) समितिले निर्णय गरी करार सेवामा नियुक्त गरिएका कर्मचारीहरूको समितिकै निर्णय अनुसारको पारिश्रमीक ।

(ङ) समितिले निर्णय गरी करार सेवामा नियुक्त गरिएका कर्मचारीहरूले पाउने समितिले निर्णय गरेअनुसारका विभिन्न किसिमका भत्ताहरू ।

(च) कर्मचारीहरूले पाउने अन्य सुविधा वापतको रकम भुक्तानी ।

(२) सञ्चालन खर्च

(क) नियमित विद्युत, टेलिफोन तथा पानी महशुल (जरिवानारथप दस्तुर भुक्तानी गर्न पाईने छैन) ।

(ख) एम्बुलेन्स तथा अन्य सवारी साधनमा प्रयोग हुने ईन्धन ।

(ग) दुई हजार रुपैयासम्मका साधारण मर्मत संभारका खर्चहरू ।

(३) मालसामान औषधीको भुक्तानी तथा पूर्वाधारजन्य खर्च

(क) समितिको स्वीकृती दिई प्रतिस्पर्धात्मक प्रक्रियाबाट खरिद भएका मालसामानहरूको भुक्तानी ।

(ख) समितिको स्वीकृती दिई प्रतिस्पर्धात्मक प्रक्रियाबाट खरिद भएका औषधीहरूको भुक्तानी ।

(ग) समितिको स्वीकृती दिई प्रतिस्पर्धात्मक प्रक्रियाबाट निर्माण भएका पूर्वाधारहरूको भुक्तानी ।

अनुसूची-२
दफा(१९) को उपदफा(११) सँग सम्बन्धित
इच्छाकामना गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
डिस्चार्ज सारांस ढाँचा

.....अस्पताल	
बिरामीको नाम :	उमेर:
बिरामीको ठेगाना:	सम्पर्कनं:
अस्पतालकोवार्ड:	युनिट:
बिरामीको परिचय पत्र नं /दर्तानं:	मिति:
समस्याहरु:	
परिक्षण विवरण:	
उपचारका क्रममा भेटिएका तथ्य उपचार प्रक्रिया र पद्धति :	
उपचारको क्रममा स्वास्थ्य सस्थामा रहेको अबधि:	
भर्ना भएको मिति र समय :	
उपचार सम्बन्धि विवरण :	सिफारिस औषधिको नाम मात्रा र अबधि
डिस्चार्ज हुँदाको स्वास्थ्य अवस्था, सो समयमा दिएको निर्देशन :	
पुनः अस्पताल आउने सम्बन्धि विवरण :	
यस उपचारको क्रममा पुनः अस्पताल आउनु पर्ने वा नपर्ने आउनु पर्ने मिति:	
अन्य आवश्यक कुराहरु :	

अनुसूची - ३

दफा(२२) को उपदफा(४) संग सम्बन्धित

इच्छाकामना गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

अस्पतालबाट प्रदान गरिने सेवाको नागरिक बडापत्रको ढाँचा

क्र.स	शाखा/वार्ड	प्रदान गरिने सेवाको विवरण	सम्बन्धित सम्पर्क व्यक्ति	लाग्ने समय	लाग्ने शुल्क	गुनासो सुन्ने अधिकारि

अनुसूची-४
दफा(२५) सँग सम्बन्धित
इच्छाकामना गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
अस्पतालको छापको नमुना

१. छापको नमुना: नेपालको निशान छापको तल इच्छाकामना गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय त्यसपछि तल अस्पतालको नाम र अस्पताल रहेको ठेगाना रहनेछ ।
२. छापको आकार: नेपाल सरकारको प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

आज्ञाले,
जगत प्रसाद भुसाल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत